

อุทกบารมี: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ปรางค์กู่ประภาชัย Utakabaramee: The Creation of Contemporary Thai Dance from Faith Beliefs and Sacred Areas of Temples Prang Ku Praphachai

วชิรวิชญ์ มิ่งแมน^{1*} และปัทมาวดี ชานสุวรรณ²

Wachirawich Mingmaen^{1*} and Pattamawadee Chansuwan²

¹นิสิต ปริญญาโท สาขาวิชาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1*}Master Student of Performing Arts Mahasarakham University

²Lecturer from Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: wachirawich021139@gmail.com

Received: 24 March 2024

Revised: 8 May 2024

Accepted: 11 May 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น และ 2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากวัดปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 38 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 8 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 20 คน ที่มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปรางค์กู่ประภาชัย เป็นสถาปัตยกรรมขอม ก่อสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย สร้างขึ้นสมัยพระชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรเขมรโบราณในราวพุทธศตวรรษที่ 18 หรือราวพุทธศักราช 1720 ถึง 1780 สภาพปัจจุบันสลักหักพังลงมากแต่ได้รับการดูแลรักษาจากวัดและชุมชนเป็นอย่างดี และยังมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (บาราย) เป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถานปรางค์กู่ประภาชัยซึ่งได้รับการบูรณะเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (บาราย) เป็นหนึ่งในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีการอัญเชิญน้ำจากสระไปใช้สำหรับพระราชพิธีสำคัญในวโรกาสต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 และ 2) อุทกบารมี เป็นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จากนาฏลักษณ์ของ นาฏศิลป์ไทย ด้วยการนำรูปแบบการของลีลาท่าร่ายมาผสมผสานกันให้เกิด นาฏลักษณ์เฉพาะตน อีกทั้งยังนำการร่ายรำในรูปแบบ นาฏศิลป์อีสาน ที่มีลักษณะอ่อนช้อย และการนำนาฏศิลป์สากลเข้ามาผสมผสานให้เกิดสุนทรีย์ในการแสดง มาประกอบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย อีกทั้งยังสามารถยึดโยงความสำคัญของพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณค่า ควบคู่กับไปการท่องเที่ยวอุตสาหกรรมกึ่งในชุมชนให้เกิดรายได้อีกด้วย

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย, ศรัทธา, พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

Abstract

This research consists purposes were 1. to study faith and beliefs and the sacred area of Wat Prang Ku Praphachai Khon Kaen Province and 2. to create contemporary Thai dance from Wat Prang Ku Praphachai. Khon Kaen Province is a Qualitative research There is a research tool which is an include questionnaires and interviews with a target group of 38 people, consisting of a group of 4 knowledgeable people, a group of 8 people of practitioners, and a group of general informants of 20 people who came from the purposive selection method. Specifically, the data gathered from the interviews and related documents were analyzed descriptively. The

research results found that 1) Prangku Praphachai It is Khmer architecture. Built with laterite and sandstone. Built during the reign of King Jayavarman VII of the ancient Khmer Kingdom in approximately The temple dates back to the 18th century, or around the years 1720 to 1780. The present condition is much damaged but has been well taken care of by the temple and community. And there is also a sacred well (baray) It is one of the sacred wells. Water from the pond will be brought to be used for important royal ceremonies on various ceremonies of His Majesty King Rama 9 and King Rama 10 and 2) Utokabaramee is a creation of contemporary Thai dance. From the characteristics of Thai classical dance by combining dance styles and postures to create unique dance style It also brings dancing in the form Northeastern dance that has a sweet appearance and bringing in international dance to create an aesthetics in the performance. Come together to create contemporary Thai dance It is also able to cement the importance of community areas as sacred areas and memory areas that can support valuable tourism. Along with expanding the economy in the community to generate income as well.

Keywords: The Creation of Contemporary Thai Dance, Faith Beliefs, Sacred Areas

บทนำ

วัฒนธรรมสมัยขอม เป็นวัฒนธรรมความเชื่อในการนับถือพระพุทธศาสนา จึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น พระเครื่อง สลุป วัด เจดีย์ และ ปราสาท ซึ่งปราสาทเป็นศิลปกรรมที่พบในสังคมวัฒนธรรมขอมในอีสาน ศิลปกรรมเหล่านี้มีทั้งคุณค่า และความงามอยู่ในตัว หากเพียงแต่เราเห็นถึงความงาม ก็สามารถนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค์ต่อยอดผลงานให้เป็นที่รู้จัก ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยไม่อาจทิ้งบริบททางวัฒนธรรมเดิมของสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญที่ยังคงอยู่ ผ่านการสร้างสรรค์การแสดง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ยศ สันติสมบัติ, 2559, น.281-308)

จากความเชื่อของคนไทยเรานับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีความเชื่อว่าตามท้องฟ้าดิน น้ำ ภูเขา ต้นไม้และอาคารบ้านเรือน มีผีเจ้าที่เจ้าทางปกปักรักษาอยู่บวกกับความเชื่อทางศาสนาพุทธและพราหมณ์อื่นทำให้เกิดการพัฒนาพิธีการอัญเชิญผีเจ้าที่เจ้าทาง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประทับในศาลพระภูมิศาลเจ้าที่เพื่อปกป้องคุ้มครองดูแล รักษาสถานที่บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ให้มีความเป็นสิริมงคล เป็นความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนไทย ยังคงมีการสืบทอดและอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติให้ยังคงอยู่กับคนไทยสืบไป (สันติ ทิพนา, 2558, น.132) ด้านความเชื่อตามคติของคนไทยมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ การระลึกชาติมีความเชื่อเรื่องโชคกลาง ตำนาน มีการจัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ การทำไสยศาสตร์การบูชาเทวดา บูชาพระภูมิเจ้าที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานศพ ประเพณีสงกรานต์

จากความเชื่อเรื่องน้ำกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ ของน้ำที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทั้งยังสอดแทรกคติธรรมความเชื่อ ความศรัทธา ผสมกับคุณค่าอันมหาศาลจึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในวิถีชีวิตของสังคมอีสานที่มีบ่อน้ำสำโรงที่มีในทุกชุมชนและเป็นภูมิปัญญาในการใช้น้ำจากใต้ ดินเพื่อดำรงชีพ ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในยามที่น้ำในบ่อบนดินแห้งแล้ง โดยมีพิธีกรรมผ่านการเคารพที่ประกอบสร้าง แสดงนัยยะสำคัญเพื่อให้เข้าใจร่วมกันในพลังหรือคุณค่าของน้ำ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิริมงคล โดยพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาเป็นชุมชนที่มีความเชื่อและศรัทธาทั้งทางด้าน การนับถือผีบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรมทางพราหมณ์ และประเพณีวัฒนธรรมทางด้านพระพุทธศาสนา โดยมีพื้นที่ลักษณะทางกายภาพรวมถึงสถานที่สำคัญที่ถูกอธิบายด้วยเรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น เพื่อสื่อสาร

ความหมายให้กับคน ในชุมชนได้รับรู้และปฏิบัติตามจนเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม เกิดเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผ่านบ่อน้ำหรือ น้ำศักดิ์สิทธิ์กับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมและพื้นที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ยังเป็นที่หล่อหลอมจิตใจ ความเลื่อมใส ความเชื่อของบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่วัดปรังก์ภูประภาชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ปรังก์ภูประภาชัย ได้ค้นพบโบราณวัตถุต่างๆและบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่หมู่พลประชาชนที่ได้เคารพนับถือตามความเชื่อและความศรัทธา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้มีความเชื่อสมัยโบราณว่าผู้ที่ได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์จากบ่อน้ำนี้ไปพิธีกรรมต่างๆไม่ว่าจะพิธีกรรมอาบแสงจันทร์ในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกๆปีจะมีพิธีกรรมดังกล่าว ให้ประชาชนที่มีความเชื่อและศรัทธาได้มาทำพิธีกรรม จึงเป็นอีกหนึ่งพิธีกรรมที่ความหมายต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ยังได้นำไปใช้ในพิธีกรรมของในหลวง ซึ่งจะมีการอัญเชิญน้ำจากสระไปใช้สำหรับพระราชพิธีสำคัญในวโรกาสต่างๆของพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 ดังนี้ ครั้งที่ 1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 5 รอบ ครั้งที่ 2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 6 รอบ ครั้งที่ 3 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 84 พรรษา และครั้งที่ 4 ได้อัญเชิญน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ร่วมพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 10 ขึ้นครองราชย์ เป็น 1 ใน 30 บ่อน้ำศักดิ์จากปรังก์ภูที่ประเทศไทยที่มีจำนวนทั้งหมด 102 ทั่วประเทศไทย นับเป็นความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนจังหวัดขอนแก่น ที่ยังมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามความเชื่อและศรัทธาติดจากพื้นที่แห่งนี้

จากข้อมูลข้างต้น ศิลปกรรมที่พบบนปรังก์ภูประภาชัย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เริ่มถูกลดคุณค่าและหมดความหมายเมื่อถูกลดถอนจาก บริบททางวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะเหล่านี้ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองโดยปราศจากการยึดโยงจากชุมชนร่วมทั้งการถ่ายทอดส่งต่อกันมาการเห็นคุณค่าของศิลปกรรมและเรื่องราวประวัติศาสตร์ ผ่านการสร้างสรรค่านาฏศิลป์จะสามารถยึดโยงความสำคัญของพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณค่าควบคู่กับไปการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจในชุมชน อีกทั้งยังสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่นด้วย

นาฏยศิลป์ไทยไม่ได้เป็นเพียงการเสนอแค่เพียงกระบวนการท่ารำ เพียงอย่างเดียว แต่มองประกอบต่าง ๆ ที่สื่อถึงความเป็นนาฏยศิลป์ของคนไทยทุกคน นาฏยศิลป์ยังเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม และยังดำรงอยู่ในสังคมไทยโดยศิลปะการแสดงที่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความต้องการทางด้านของผู้ชม และสังคมไทยในยุคใหม่เป็นสังคมที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่มากเป็นเวลานานนับพันปี บรรพบุรุษของไทยได้ต่อสู้และสร้างความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านให้แก่สังคม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุดมการณ์ของประชาธิปไตยซึ่งย้าถึงความเสมอภาคและเสรีภาพส่วนบุคคล ได้สนับสนุนให้คนไทยต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการแข่งขันตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อความอยู่รอดของตนในสังคม การปรับเปลี่ยนทางสังคมทำให้นาฏยศิลป์ต้องปรับรูปแบบการแสดง เพื่อให้เข้ากับความต้องการของผู้ชมและสังคมยุคใหม่นาฏยศิลป์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะวัฒนธรรมตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมนาฏศิลป์อยู่คู่มนุษยมานานมีบทบาทในการสะท้อนอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์และการบอกเล่าเรื่องราวที่สะท้อนถึงสังคมนั้นๆ สังคมไทยก็มีเอกลักษณ์ที่สำคัญและนาฏยศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันก็สามารถบอกเล่าเรื่องราวและการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้น (มนูศักดิ์ เรืองเดช, 2560)

การสร้างสรรค่านาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากปรังก์ภูจะทำให้เราทราบถึงความเป็นมาในอดีต เข้าใจบริบทพื้นที่ความเป็นท้องถิ่น เข้าใจความรู้ ความเชื่อ ความศรัทธาผ่านการบอกเล่าจากชุมชน และช่วยให้รู้จักตัวตนผ่านการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผลงานศิลปกรรม ประเภทการแกะสลักหิน ในแบบ 3 มิติ สู่การถอดสร้างสรรค่านาฏยประติษฐ์ ในรูปแบบการเคลื่อนไหว เป็นสื่อกระตุ้นเตือนให้คนในปัจจุบัน และในอนาคตได้รับรู้ถึงเรื่องราว ความเป็นมา ความสำคัญของบริบททางสังคม ผ่านการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ เช่น การแสดงระบำโบราณคดีชุดต่าง ๆ ของกรมศิลปากรที่ได้ประติษฐ์ขึ้นโดยนำแนวคิดแรงบันดาลใจ ความเป็นมา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ลักษณะของวัฒนธรรมมาสร้างสรรคเป็นการแสดงไว้ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่

หมู่ชาวละพาราชนที่ได้อาพรนับถือตามความเชื่อและความศรัทธา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้มีความเชื่อสมัยโบราณว่าผู้ใดที่ได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์จากบ่อน้ำนี้ไปพิธีกรรมต่างๆไม่ว่าจะพิธีกรรมอาบแสงจันทร์ในวันเพ็ญ เดือน 12 ของทุก ๆ ปีจะมีพิธีกรรมดังกล่าวให้ประชนชนที่มีความเชื่อและศรัทธาได้มาทำพิธีกรรม อาบแสงจันทร์ในคืนวันเพ็ญ จึงเป็นอีกหนึ่งพิธีกรรมที่ความหมายต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ยังได้นำไปใช้ในพิธีกรรมของในหลวงนับเป็นความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนจังหวัดขอนแก่น ที่ยังมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามความเชื่อและศรัทธาติดจากพื้นที่แห่งนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จากปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น ด้วยวิธีการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง เพื่อสื่อความหมายความสำคัญที่ปรากฏบนปรางค์กู่ ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เริ่มจะลดคุณค่าและหมดความหมายลงให้เริ่มมีการฟื้นฟู และยังเป็นการสร้างชุดความรู้ใหม่ที่เป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการยกระดับความรู้และมาตรฐานทางวิชาการของศาสตร์ทางด้านศิลปะการแสดงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากวัดปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น

การบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้บทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ อุทกบารมี: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ปรางค์กู่ประภาชัย โดยได้นำแนวคิดและทฤษฎีทางด้านมานุษยวิทยาและนาฏศิลป์ ของ อังรี เลอเฟวว์ (Lefebvre H, 1991, P.82) พื้นที่ทั้งสาม (Third Space) ซึ่งประกอบด้วย 1) พื้นที่กายภาพ (Physical Space) 2) พื้นที่จินตนาการ (Mental Space) และ 3) พื้นที่ทางสังคม (Social & Political Space) ตามที่เลอเฟวว์ ได้แบ่งไว้ กล่าวคือ พื้นที่กายภาพ หมายถึง พื้นที่ทางการเมืองมองเห็น สัมผัส รวมทั้งชีวิตของมนุษย์ เช่น ภูเขา แม่น้ำ สิ่งก่อสร้าง อาคาร ถนน เป็นต้น ที่ล้วนแล้วมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน พื้นที่จินตนาการ เป็นพื้นที่ที่ถูกก่อกำขึ้นในความรู้สึกนึกคิด คนกับพื้นที่ การให้ความหมาย พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญต่อคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ และพื้นที่ทางสังคม เป็นพื้นที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน การปฏิบัติการต่อพื้นที่ กระบวนการการสร้าง ความหมายและการผลิตความหมายต่อพื้นที่ ผู้สร้างพื้นที่ และ ผู้ใช้พื้นที่ร่วมกัน ทำให้มีการปรับเปลี่ยนไปตามอัตลักษณ์ตามแบบวิถีที่แตกต่าง จนนำไปกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย โดยได้นำแนวคิดของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น.3) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ นาฏยประดิษฐ์ ไว้ว่า “นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการแสดงทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งๆ สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้”ผู้ออกแบบนาฏศิลป์ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยกาการฝึกซ้อมหรือผู้ประดิษฐ์ท่ารำใช้คำใหม่ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Choreographer อีกทั้งยังนำทฤษฎีการเคลื่อนไหวของ พรหมพัชร เกษประยูร (2562 : 39-41) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีของตะวันตกโดยใช้หลักการเคลื่อนไหวร่างกายของลาบาน (Labanotation) ซึ่งสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เพื่อให้ทราบถึง ทิศทางของการเคลื่อนไหว รวมถึงระบบการเคลื่อนไหวร่างกายในแนวคิดและทฤษฎีของ ตะวันออกแนวคิดและทฤษฎีของการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวร่างกายของทางตะวันออกจะปรากฏอยู่ในตำรานาฏยศาสตร์ของภรต มุนี ซึ่งเป็นตำราการฟ้อนรำของอินเดียที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาแบบมุขปาฐะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มคน ที่เกี่ยวข้องกับวัดปรางค์กู่ประภาชัย ในลักษณะการสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง ตำบลบัวใหญ่ อำเภอโนนน้ำพอง ตำบลบ้านขาม อำเภอโนนน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ รวมไปถึงกลุ่มนิสิตที่นำมาเป็นผู้แสดงผลงาน โดยทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ คือ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์และด้านดนตรี โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 4 ท่าน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ได้แก่ นักแสดงสร้างสรรค์ จำนวน 8 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) และ 3) ประชาชนทั่วไป (General Informants) ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดปรางค์กู่ประภาชัย จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องอุทกกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากศรัทธาติและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ปรางค์กู่ประภาชัย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศรัทธาติและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า กู่ประภาชัยตั้งอยู่ ณ วัดปรางค์กู่ประภาชัย บ้านนาค่าน้อย ตำบลบัวใหญ่ อำเภอโนนน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นวัดประจำชุมชนตั้งอยู่กลางหมู่บ้านนาค่าน้อยเดิมพื้นที่ราบลุ่มปกคลุมด้วยป่ารกชัฏ เมื่อราว 300 กว่าปีมาแล้วได้มีชาวบ้านเข้ามาตั้งบ้านเรือนจึงพบซากโบราณสถานเหล่านี้และให้ความเคารพนับถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน แต่ไม่มีการตั้งชื่อเรียก ต่อมา พ.ศ.2487 ได้มีบุคคลสำคัญคือ ปลัดประภาสรวมกับชาวบ้านก่อตั้งวัดประจำชุมชนขึ้นมาชาวบ้านจึงได้พร้อมใจกัน นำชื่อของท่านมาตั้งชื่อวัดและชื่อโบราณสถานกู่ประภาชัยจากที่ได้ลงพื้นที่และได้ศึกษาเกี่ยวกับปรางค์กู่ประภาชัยแห่งนี้แล้ว เรื่องราวที่น่าสนใจอย่างมากได้มีโอกาสเข้าไปพิพิธภัณฑ์ ที่วัดแห่งนั้นได้เข้าไปเจอสิ่งที่ค้นพบบริเวณ สลูป หรือ ปรางค์กู่พบเป็นวัตถุ และ แผ่นศาลาจารึกที่แตก ในวัตถุนั้นจะเป็น รูปปั้นพระ พระโพธิสัตว์ไภษัชยสุคต หรือเป็นวิหารสำหรับพระเจ้าเปรียบเสมือนสถานที่รักษาทางจิตใจ เพื่อให้ผู้คนเข้ามาขอพรถือเป็นการเผยแพร่ศาสนาพุทธแบบมหายานที่พระองค์ทรงศรัทธาไปทั่วพระราชอาณาจักร ถือ

เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ ส่วนแผ่นศิลาจารึกนั้นเป็นรูปวิถีการการใช้ชีวิต การทำมาหากินของคนยุคนั้นสมัยขอมโบราณ

พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนและพื้นที่สังคมของปรางค์กู่ประภาชัยเป็นศูนย์รวมทางความเชื่อของชุมชน และชุมชนบ้านนาคำน้อยมีตำนานความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างกู่ประภาชัยซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับประเพณี และพิธีกรรมทางความเชื่อของชุมชน เช่น การทำบุญเดือนห้า ซึ่งเป็นประเพณีที่ปัจจุบันกำลังจะเลือนหายไป ทุกๆปีชาวบ้านนาคำน้อยจะจัดงานประเพณีงานสงกรานต์ในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งประเพณีนี้เป็นประเพณีสำคัญของชุมชนบ้านนาคำน้อยและใกล้เคียง ประเพณีสงกรานต์ (สงกรานต์) จะจัดขึ้นในช่วง วันที่ 13 ค่ำ ถึง 15 ค่ำ เดือน 5 เป็นพิธีที่ชาวบ้านนาคำน้อยจะทำความเคารพต่อผีเจ้าที่ เพื่อถวายเป็นสิริมงคลให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุขฝนตกต้องตามฤดูกาล พืชผลไร่นาอุดมสมบูรณ์ เป็นพิธีที่ลูกหลานซึ่งเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นจะได้กลับมาพร้อมหน้าพร้อมตากันบริเวรหน้าปรางค์กู่ประภาชัยเป็นศูนย์รวมของคนชุมชนนำของมาสักการะบูชาดังภาพต่อไปนี้

1.1 พื้นที่ทางสังคม เป็นพื้นที่สาธารณะ ที่มีความเป็นท้องถิ่นที่ ซึ่งเข้าถึงได้ (Accessible Place) และมีกระบวนการสร้างที่มีส่วนร่วม (inclusive process) ในการพัฒนาและกำหนดพื้นที่สาธารณะนั้น ๆ ด้วยการสร้างความเชื่ออันเป็นจุดศรัทธา เมื่อพิจารณาจากพื้นที่สาธารณะ บริเวณโดยรอบปรางค์กู่ประภาชัย จะเห็นได้ว่า ความหมายของพื้นที่สาธารณะไม่ได้จำกัดแค่เพียงเป็นสวนสาธารณะ แต่หมายรวมถึง พื้นที่สาธารณูปการอื่น ๆ ของเมืองขอนแก่นด้วย เช่นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สักการะ ไปจนถึง ถนนหนทาง และทางเท้า สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ประชากรสามารถเข้าถึงได้ แล้วแต่ความมากมายแค่ไหน แต่พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการที่มีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่น ชุมชน จนไปถึงสังคมเมือง

1.2 พื้นที่พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในพิธีบวงสรวงเกิดจากความศรัทธาและนับถือ เพื่อแสดงความสำคัญและประวัติความเป็นมาของวัดปรางค์กู่ประภาชัยที่กับความเชื่อว่าการบวงสรวงเป็นการปฏิบัติเพื่อสื่อถึงความนอบน้อมนับถือและความสามัคคีที่จะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลานและกับตนเอง จึงต้องการแสดงพลังแห่งศรัทธาด้วยการถวายเครื่องสังเวย การสร้างพิธีกรรมแบบพิธีหลวง และการพื้อมรมา ถือเป็นเขตพิธีศักดิ์สิทธิ์ล้อมรอบบริเวณชุมชนท้องถิ่น ในวัน 15 ค่ำ เดือน 5 เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความศรัทธา ความรัก ความเคารพต่อปรางค์กู่ประภาชัยและให้ประชาชนรู้จักในผืนแผ่นดินที่เป็นที่รบร้างในอดีตจนกลายมาเป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในปัจจุบันพื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของเมือง ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลายสังคมในเมือง ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมการออกแบบเมือง ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาของพื้นที่ ที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตสาธารณะ ที่ได้มีการก่อสร้างให้เกิดองค์ประกอบไปตามแต่ละโอกาส จากพื้นที่ธรรมดาให้เกิดความวิเศษ อาทิเช่น วัดปรางค์กู่ประภาชัย อันเป็นที่ใจกลางบริเวรชุมชน การใช้ชีวิตปกติ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ได้ถูกสร้างโดยแฝงนัยยะ ครอบคลุมจนเกิดความศรัทธาคติ จนกลายมาเป็นพื้นที่สักการะพื้นที่นั้นถูกหล่อหลอมรวมให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์โดยการสร้างพิธีกรรม ตีกรอบกันเขตแห่งความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสร้างความเชื่อ ความศรัทธา ด้วยการประกอบพิธีแบบพุทธและพราหมณ์ และปิดท้ายด้วยการเฉลิมฉลองสมโภชน์ จากพื้นที่บริเวรรอบชุมชน ได้สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่ แฝงนัยยะความเชื่อ พิธีกรรมดังกล่าวที่แพร่ขยายความนิยมขึ้นเรื่อย ๆ คนในชุมชนเองและพื้นที่ใกล้เคียง จึงกลายมาเป็นจุดกำเนิดของการแสดงความเคารพนับถือมากขึ้น การรวมพลังสามัคคี ต่อปรางค์กู่ประภาชัย จากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จนกลายเป็นที่สักการะ

1.3 การสร้างพื้นที่สักการะ จากการพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ทางสังคม ที่เป็นพื้นที่ร่วมที่ได้ประกอบสร้างเป็นพื้นที่ในสักการะบูชา นั้นมีมิติที่ซับซ้อนระหว่างพื้นที่และเวลาที่มีคำอธิบายผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการจัดที่ว่างให้เป็นระบบสัญลักษณ์ที่เป็นสะพานทางปัญญาเชื่อมสิ่งที่มองเห็นเข้ากับสิ่งที่มองไม่เห็น เชื่อมสิ่งที่เป็นรูปธรรมเข้ากับสิ่งที่เป็นนามธรรม เชื่อมสิ่งที่อธิบายได้เข้ากับสิ่งที่อธิบายไม่ได้ พื้นที่จึงเชื่อมโยงความคิดทางศาสนาแล้วเป็นคำอธิบายที่มีความหมายลึกซึ้งยิ่ง ดังพื้นที่วัดปรางค์กู่ประภาชัยบ้านนาคำน้อยซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ จนเกิดการสร้างให้เป็นพื้นที่แสดงความเคารพ สักการะบูชา กราบไหว้ แสดงความเคารพ ในปัจจุบัน

2. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากวัดปรางค์ภูประภาชัย จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ปรางค์ภูประภาชัยเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่ใน ตำบลเล็ก ๆ ในจังหวัดขอนแก่นแต่แฝงด้วยนัยยะสำคัญ และมีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อชุมชน จึงก่อให้เกิดประเพณีชุมชนที่เชื่อมโยงต่อกันศักดิ์สิทธิ์ที่คนในชุมชนนับถือ แฝงไปด้วยความงามและความหมาย นำมาประกอบสร้างเป็นชุดการแสดง อุทกบารมี ที่เป็นการสะท้อนวิถีชีวิตของผู้วิจัยที่ได้ถอด ความ วิเคราะห์ ต่อยอด สร้างสรรค์ ด้วยการมุ่งเน้นการให้ความสำคัญบริบทของชุมชน โดยยึดหลักการและทฤษฎีทางด้านนาฏย ประดิษฐ์ สรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ในหลักการนาฏยประดิษฐ์มีทำงาน 7 ขั้นตอนมาเป็นกรอบความคิดในการออกแบบและ สร้างสรรค์ผลงานผ่านกระบวนการและขั้นตอนการประเมินผลในรูปแบบของการนำเสนอผลงานการแสดงของผู้วิจัยดังนี้

2.1 การกำหนดแนวคิด การสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยจากปรางค์ภูจะทำให้เราทราบถึงความเป็นมาในอดีต เข้าใจบริบทพื้นที่ความเป็นท้องถิ่น เข้าใจความรู้ ความเชื่อ ความศรัทธาผ่านการบอกเล่าจากชุมชน และช่วยให้รู้จักตัวตนผ่าน การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผลงานศิลปกรรม ประเภทการแกะสลักหิน ในแบบ 3 มิติ สู่อารมณ์สร้างสรรค์งานนาฏย ประดิษฐ์ ในรูปแบบการเคลื่อนไหวเป็นสื่อกระตุ้นเตือนให้คนในปัจจุบัน และในอนาคตได้รับรู้ถึงเรื่องราว ความเป็นมา ความสำคัญ ของบริบททางสังคม ผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย เช่น การแสดงระบำโบราณคดีชุดต่าง ๆ ของกรมศิลปากรที่ได้ ประดิษฐ์ขึ้นโดยนำแนวคิดแรงบันดาลใจ ความเป็นมาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ลักษณะของวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เป็นการ แสดงไว้ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่หมู่พลประชาชนที่ได้เคารพนับถือตามความเชื่อและความศรัทธา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ มีความเชื่อสมัยโบราณว่าผู้ที่ได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์จากบ่อน้ำนี้ไปพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะพิธีกรรมอาบสังข์ในวัน เพ็ญ เดือน 12 ของทุก ๆ ปีจะมีพิธีกรรมดังกล่าว ให้ประชาชนที่มีความเชื่อและศรัทธาได้มาทำพิธีกรรม อาบสังข์ในวันเพ็ญ จึงเป็นอีก หนึ่งพิธีกรรมที่มีความหมายต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ยังได้นำไปใช้ในพิธีกรรมของในหลวงนับเป็นความ เลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนจังหวัดขอนแก่น ที่ยังมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามความเชื่อและศรัทธาติดจาก พื้นที่แห่งนี้ ในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากปรางค์ภูประภาชัย จังหวัดขอนแก่นด้วยวิธีการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง เพื่อสื่อความหมายความสำคัญที่ปรากฏบนปรางค์ภู ซึ่งเป็นหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่เริ่มจะลดคุณค่าและหมดความหมายลงให้เริ่มมีการฟื้นฟู และยังเป็นการสร้างชุดความรู้ใหม่ ที่เป็นแนวทางและ เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเห็น ความสำคัญของการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ที่มีแบบแผน ผ่านหลักการและทฤษฎีทางนาฏยศิลป์ แต่ยังคงผูกโยงกับศรัทธาและ ความเชื่อ ของคนในชุมชน ซึ่งเกิดการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ชุด อุทกบารมี

2.2 รูปแบบการแสดง ได้กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ชุด อุทกบารมี ด้วยการประยุกต์จากจารีต เดิม โดยนำเอกลักษณ์ท่ารำแบบนาฏยศาสตร์ระบำโบราณคดีมาผสมผสานการเคลื่อนไหวและการสร้างสรรค์ท่ารำเพื่อสื่อความหมายมา ผสมผสาน เรียงร้อย เชื่อมโยงท่ารำ การเคลื่อนไหว และดนตรีให้ผสมผสานกันให้เกิดความลงตัวผู้วิจัยจึงมีแนวทางที่จะสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 ความศรัทธาเป็นการแสดงที่สื่อให้เห็นถึงความเลื่อมใสต่อบ้านนา คำน้อยปรางค์ภูประภาชัย จังหวัดขอนแก่น ด้วยการผสมผสานท่ารำนาฏศิลป์ไทยและวัฒนธรรม ขอมได้อย่างลงตัว ช่วงที่ 2 ความ เชื่อพิธีกรรม เป็นการแสดงถึง ความเชื่อ และการบอกเล่า ที่มีต่อปรางค์ภูประภาชัย พื้นที่แห่งนี้ ด้วยการนำของมาบวงสรวงเพื่อ พิธีกรรม ช่วงที่ 3 การเฉลิมฉลอง เป็นการกล่าวถึง ความยิ่งใหญ่ความเจริญของงานความรุ่งเรือง ของปรางค์ภูประภาชัยรวมถึง วัฒนธรรมขอมอีกด้วย ด้วยการสื่อสารผ่านจังหวะดนตรีและท่ารำที่สื่อถึงความเปี่ยมล้น โดยแบ่ง ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ความศรัทธา เป็นการนำเสนอในช่วงที่ 1 ความศรัทธาเป็นการแสดงที่สื่อให้เห็นถึงความเลื่อมใสต่อบ้านนา คำน้อยปรางค์ภู ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น ด้วยการผสมผสานท่ารำนาฏศิลป์ไทยและวัฒนธรรมขอมได้อย่างลงตัว ช่วงที่ 2 ความเชื่อพิธีกรรม เป็นการนำเสนอในช่วงที่ 2 เป็นการแสดงถึง ความเชื่อ และการบอกเล่า ที่มีต่อปรางค์ภูประภาชัย พื้นที่แห่งนี้ ด้วยการนำของมา

บวงสรวงเพื่อพิธีกรรม และช่วงที่ 3 การเฉลิมฉลอง เป็นการนำเสนอช่วงสุดท้าย เป็นการการเฉลิมฉลอง เป็นการกล่าวถึง ความยิ่งใหญ่ความเจริญงอกงามความรุ่งเรืองของปรางค์กู่ประภาชัยรวมถึงวัฒนธรรมขอมอีกด้วย ด้วยการสื่อสารผ่านจังหวะดนตรีและท่าร่าที่สื่อถึงความเป็นระบำ

2.3 การออกแบบลีลาท่าร่า ผู้วิจัยได้ทักษะของการแสดง 2 ประเภทมาผสมผสานกันจนเกิดลีลาที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) นาฏศิลป์ไทย การออกแบบลีลาผู้วิจัยมีทักษะและประสบการณ์ ด้านนาฏศิลป์ไทยที่อาศัยการศึกษาท่าร่าจากการแสดง ระบำโบราณคดี อันได้แก่ ระบำลพบุรี ที่มีลักษณะการใช้ร่างกายที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม เช่น การจีบ การตั้งวง การ กันเขา ผู้วิจัยจึงเลือกเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์แต่ละสกุล มาผสมผสานใส่ไว้ในงานสร้างสรรค์ 2) นาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยนำทักษะการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย เพราะเป็นการแสดงที่อิสระ ไม่มีข้อจำกัดในการสร้างสรรค์ลีลาและไม่มีแบบแผนมาเป็นเทคนิคในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย มีรูปแบบการแสดงและแนวคิดการสร้างสรรค์ที่หลากหลายทั้งนำเสนอ แก่นของความเป็นอีสานในด้านวิถีชีวิต ปรัชญา ความเชื่อ ตลอดจนกระทั่ง ความเป็นไปทั้งหลายในสังคมมีเทคนิคที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างเทคนิคการรำของไทยและเทคนิคการเต้นแบบ ตะวันตก เทคนิคการนำเสนอผลงานที่สื่อสารแบบตรงไปตรงมา ชมง่าย เข้าใจง่าย และมีเทคนิคการนำเสนอานที่ต้องตีความแบบสัญลักษณ์วิทยา (ชลาสัย วงศ์อารีย์, 2562, น.2) เมื่อนาฏศิลป์เป็นสัญลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา สะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคม การสร้างงานอิสระทางความคิดไม่จำเป็นต้องมีแบบแผนจึงเหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยเพื่อสื่อถึงความงดงาม ความเชื่อ และความศรัทธา ที่มีต่อปรางค์กู่ประภาชัยในพื้นที่แห่งนี้ ลีลาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในครั้งนี้ เช่น การเอนตัวไปด้านหลัง ซึ่งจะเป็นท่าอิสระ ไม่เหมือนกับข้อเท้าบัลเลต์ ที่มีกรัดข้อเท้า หรือ จะเรียกกันว่าพ้อยเท้า แต่ใช้ลักษณะ การวางเท้าหลังเปิดส้นเท้าแบบนาฏศิลป์ไทย 3) ท่าเอกลักษณ์ เป็นท่าร่าที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาจากศิลปะกรรมที่พบในปรางค์กู่ประภาชัยนำมาตีความหมาย เพื่อให้เป็นท่าเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดงที่พบในพื้นที่วิจัย

ภาพที่ 1 การออกแบบท่าร่า (ที่มา: วชิรวิชัย มิ่งมนั, 2566)

2.4 การบรรเลงเพลง ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีในวัฒนธรรมขอม วัฒนธรรมไทย พบว่า ในวัฒนธรรมขอมจะมีการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีโลหะซึ่งใช้เครื่องดนตรีในรูปแบบวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมลพบุรีได้รับ วัฒนธรรมดนตรีมาจากวัฒนธรรมขอม จึงมีการใส่เครื่องดนตรีในวัฒนธรรมขอม เช่น เสียงปี่ เพื่อให้มีกลิ่นอายทางวัฒนธรรมขอม ที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น บางส่วนคือดินแดนขอม ดินแดนอีสานตอนกลาง มีการขับขานเสียงเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ และกลิ่นอาย ของความเป็นขอมคือเสียงซอ ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยเมื่อตัวละคร หรือ นาฏศิลป์อยู่ในอารมณ์ใด ดนตรีที่จะนำมาใช้ก็ต้องคัดเลือกให้เหมาะสม ทั้งท่วงทำนอง เสียง จังหวะ และการบรรเลง นั้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงออกแบบแนวคิดในการใช้เสียงและดนตรีแบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ 1) ความงดงาม เพื่อสื่อถึงความงามของศิลปะกรรมที่ปรากฏในปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น เพื่อสื่อให้เห็นถึงกลิ่นอายของขอมที่ปรากฏในดินแดนอีสานตอนกลาง ผู้วิจัยจึงใส่เสียงขับขาน ในการเปิดการแสดงแล้วบรรเลงดนตรีที่สื่อถึงความงดงาม 2) ความเชื่อและความศรัทธา ใช้เสียงดนตรีที่สื่อถึงความเชื่อ 3) การเฉลิมฉลองในพิธีกรรมตักน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในปรางค์กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น โดยมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง ที่เรียกว่า วงปี่พาทย์มอญ และใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน

มาผสม อันได้แก่ สโน และซอกันตริ้ม ประกอบไปด้วย 1) ปี่ใน 2) ซอกันตริ้ม 3) เปิงมาง 4) ซ้องมอญตัวใหญ่ 5) ซ้องมอญตัวเล็ก 6) ระนาดเอก 7) ระนาดทุ้ม 8) ตะโพน และ 9) โหม่ง

2.5 การออกแบบเครื่องแต่งกาย ชุดการแต่งกาย ประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แนวคิดผสมผสานการแต่งกายจากหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ที่พบในสมัยขอมและการนุ่งสไบในแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น นุ่งผ้า หน้านางเบี่ยงไปทางขวาเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ และในแนวชุดออกเป็นเป็นโทนสีทอง น้ำตาล เหลือง เพื่อสื่อถึงความรุ่งเรืองของ ยุคนั้นและเป็นการผสมผสานการแต่งกายได้อย่างลงตัวและการใส่ผ้านุ่งได้รับอิทธิพลมาจากพราหมณ์ในการนุ่งผ้า

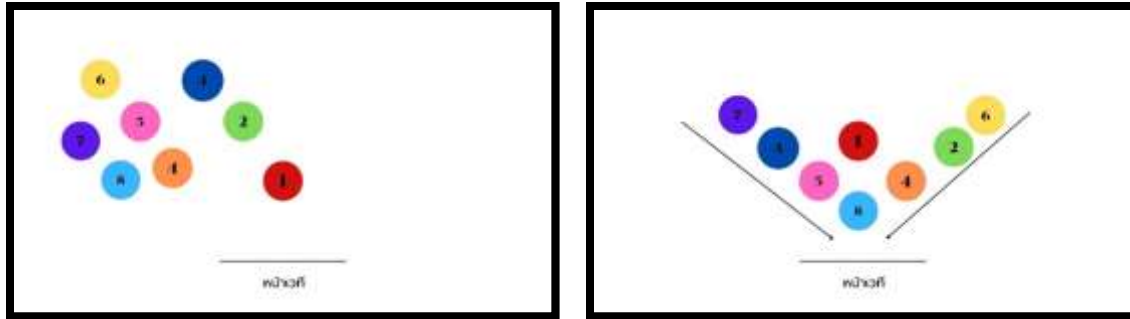
ภาพที่ 2 การออกแบบเครื่องแต่งกาย (ที่มา: วชิรวิญญ์ มิ่งแมน, 2566)

2.6 นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุดนี้ ผู้วิจัยใช้ฉากประกอบฉากของปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่นซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อ ทำฉากให้เหมือนจริงและลายละเอียดของหินศิลาแลงในพื้นที่ที่ปราสาทคู่ประภาชัยจึงได้นำเสนอมิตัวปราสาทปราสาทคู่ประภาชัย และกำแพงแก้วหน้าปราสาท ตามภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ประกอบการแสดง (ที่มา: วชิรวิญญ์ มิ่งแมน, 2566)

2.7 การออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที การแปรแถวหรือการเคลื่อนไหวในทิศทางของการสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่ง ที่สื่อ ถึงลีลา และความหมายของการแสดงได้มากขึ้น อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อผู้ชม ในการสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จากการศึกษา ปราสาทคู่ประภาชัย ใช้การแปรแถวตามรูปแบบการแสดงที่ สื่อความหมาย 3 ช่วงของการแสดง คือ ความงาม ความเชื่อความ ศรัทธา และเฉลิมฉลอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเน้นการ เคลื่อนที่ที่หลากหลาย การแปรแถวในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจาก การศึกษาปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น ช่วงที่ 1 ใช้การแปรแถว 4 รูปแบบ ช่วงที่ 2 ใช้การแปรแถว 4 รูปแบบ และช่วงที่ 3 ใช้การแปรแถว 10 รูปแบบ

ภาพที่ 4 การออกแบบการเคลื่อนไหวยานเวท (ที่มา: วชิรวิทย์ มิ่งแมน, 2566)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องอุทกกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากศรัทธาคติและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ปรางค์คู่ประภาชัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศรัทธาคติและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดปรางค์คู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปรางค์คู่ประภาชัย หรือปรางค์คู่ นาคำน้อย ตั้งอยู่บริเวณบ้านนาคำน้อยหมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 15 ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ปรางค์คู่ประภาชัยเป็น สถาปัตยกรรมขอม ก่อสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย สร้างขึ้นสมัยพระชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรขอมโบราณในราว พุทธ ศรตวรรษที่ 18 หรือราวปีพุทธศักราช 1720 ถึง 1780 สภาพปัจจุบันสลักหักพังลงมากแต่ได้รับการดูแลรักษาจากวัดและชุมชน เป็นอย่างยิ่งเป็นโบราณสถานที่น่าสนใจและน่าสักการบูชา มีพระพุทธรูปประดิษฐานไว้มีหินก้อนใหญ่ที่เชื่อว่าเป็นหินศักดิ์สิทธิ์ วางไว้บนแท่นที่ทำขึ้นมาใหม่เพื่อประชาชนชนเฝ้าไปได้มากราบไหว้สักการะบูชาอิฐฐานให้ตนเองหายจากโรคร้ายไข้เจ็บตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานประทับอยู่บริเวณปรางค์คู่ประภาชัย และยังมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (บาราย) เป็นส่วนหนึ่งของ โบราณสถานปรางค์คู่ประภาชัยซึ่งได้รับการบูรณะเป็นที่เรียบร้อยแล้วและอยู่ในพื้นที่ของสำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น กรมศิลปากร โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนบ้านนาคำน้อยเป็นโบราณสถานอโรคยาศาลอันสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ที่มากด้วย คุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม ผ่านกาลเวลามายาวนานกว่า 700 ปี บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (บาราย) ของปรางค์คู่ประภาชัย นี้ เป็นหนึ่งในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีการอัญเชิญน้ำจากสระไปใช้สำหรับพระราชพิธีสำคัญในวโรกาสต่างๆของพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 ดังนี้ ครั้งที่ 1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 5 รอบ ครั้งที่ 2 พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 6 รอบ ครั้งที่ 3 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ครบ 84 พรรษา และครั้งที่ 4 ได้อัญเชิญน้ำ จากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ร่วมพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 10 ขึ้นครองราชย์

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เมื่อต้องบุกเบิกพื้นที่ใหม่ จำต้องอยู่ รวมกันเป็นกลุ่ม เพราะมีความกลัว และเพื่อการอยู่รอดและ สร้างสรรค์ กำหนดผู้นำหลายระดับ หลายประเภทที่เกาะเกี่ยวกันโดยธรรมชาติในลักษณะเครือข่ายทางสังคมอยู่แล้ว มาร่วมกัน สร้างก็เกิดความสำเร็จ หากท้องถิ่นใดมี เครือข่ายทางสังคมในลักษณะสายสัมพันธ์ที่มีคุณภาพก็จะเป็นชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและ เจริญก้าวหน้า การทำให้สายสัมพันธ์ทางสังคมมีความมั่นคงและมีคุณภาพได้นั้น ต้องมีปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญ เช่น การยึด โยงกันเป็นเครือญาติ มีระบบความเชื่อร่วมกัน มีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือวัฒนธรรมเดียวกัน ในการศึกษา “พื้นที่” ช่วย ให้เรามองเห็นนาฏกรรมพื้นที่ที่พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในมิติที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และยังเป็นวิธีการศึกษาพื้นที่ และต่อยอดใน การศึกษา ทำความเข้าใจในพื้นที่อื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ก่อนเกิดเป็นพื้นที่ของประเพณีอันศักดิ์สิทธิ์ของวัดบ้านนาคำน้อย ปรางค์คู่ ประภาชัย ผู้วิจัยทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท ตามลำดับ 1) พื้นที่ทางสังคม 2) พื้นที่สักการะ 3) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากวัดปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปราสาทคู่ประภาชัยเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่ในตำบลเล็ก ๆ ในจังหวัดขอนแก่นแต่แฝงด้วยนัยยะสำคัญและมีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อชุมชนจึงก่อให้เกิดประเพณีชุมชนที่เชื่อมโยงต่อกันคือพิธีที่คนในชุมชนนับถือ ศิลปกรรมที่พบมีทั้งพระพุทธรูปที่เชื่อมโยงกับศาสนาพุทธ, ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ที่เชื่อมโยงของยุคขอม มีสถาปัตยกรรม แม้จะมีศิลปะรูปแบบร่วมกัน แต่ในรายละเอียดมีความแตกต่างกัน ด้วยอิทธิพลของศิลปะท้องถิ่นนั้นเนื่องจากการแพร่กระจาย ของศิลปะของขอมเป็นการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศาสนาพุทธร่วมกัน ช่วงหรือศิลปะจึงมีอิสระในการสร้างสรรค์งานให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและของท้องถิ่นโดยสามารถนำศิลปกรรมต่าง ๆ ที่แฝงไปด้วยความงดงามและความหมายนำมาประกอบสร้างเป็นชุดการแสดง อุทกขารมี ที่เป็นการสะท้อนวิถีชีวิตของผู้วิจิที่ได้ออกความ วิเคราะห์ ต่อยอด สร้างสรรค์ ด้วยการมุ่งเน้นการให้ความสำคัญบริบทของชุมชน ในทางความงดงาม ความเชื่อ พลังศรัทธาที่มีต่อปราสาทคู่ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และชนบทที่งดงาม โดยยึดหลักการและทฤษฎีทางด้านนาฏยประดิษฐ์ เพื่อให้เกิดสุนทรีย์ และมีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรมด้วยอีกทางหนึ่ง ด้วยการศึกษานวนคดีทฤษฎีวัฒนธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ศิลปะการแสดง อาทิเช่น ทฤษฎีกระบวนการสร้างสรรค์ ทฤษฎีการเคลื่อนไหว ทฤษฎีสุนทรีย์ ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดนาฏยประดิษฐ์ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในหลักการนาฏยประดิษฐ์มีการทำงาน 7 ขั้นตอนมาเป็นการรอบความคิดในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนการประเมินผลในรูปแบบของการนำเสนอผลงานการแสดงของผู้วิจัย ได้แก่ 1) การกำหนดแนวคิด 2) รูปแบบการแสดง 3) การออกแบบลีลาท่ารำ 4) การบรรเลงเพลง 5) ออกแบบเครื่องแต่งกาย 6) อุปกรณ์ประกอบการแสดง 7) การออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องอุทกขารมี: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ปราสาทคู่ประภาชัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศรัทธาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความเป็นมาของปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น จากหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมที่ปรากฏบนปราสาทคู่ประภาชัยการแต่งกาย ที่ปรากฏมีวัฒนธรรมขอม ซึ่งสอดคล้องกับพินดา สวงเสรีวานิช (2557, น.9) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการแต่งกายที่พบในใบเสมา โดยเฉพาะท่อนล่างเป็นลักษณะแบบท้องถิ่นที่ไม่พบที่ใดมาก่อน จะว่าเป็นขอม หรือเสียทีเดียวไม่ได้ เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกันมา จากเรื่องเล่า พลังแห่งความเชื่อ และความศรัทธา ในพื้นที่พิธีกรรมให้เป็นพื้นที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ เรณู อรรถเมศร์ (2535, น.162) ได้กล่าวว่า ความเชื่อในสังคมไทยโดยแบ่ง ความเชื่อเป็น 2 ระดับความ เชื่อในศาสนา ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดพิธีกรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน และความเชื่อแบบท้องถิ่นซึ่งเป็น ความเชื่อที่มีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ธรรมชาติ และความ เชื่อเรื่องผี และวิญญาณ เทวดาอารักษ์ และบนพื้นที่แห่งนี้ยังพบความเชื่อที่อยู่ในใบเสมา มีการสร้างวัดมุงคล เครื่องรางของขลังซึ่งสอดคล้องกับสุวัฒน์ จันทรจันง (2540, น.7) ได้อธิบายไว้ว่า ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางที่กลายมาเป็นเครื่องรางของขลังเป็นความเชื่อที่เกิดจาก การนำวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนพอใจต่อมาภายหลังได้พัฒนามาเป็นเครื่องรางของขลังซึ่งผู้ที่ศรัทธานั้น จะมีความเชื่อว่าจะสามารถป้องกันอันตรายและบันดาลโชคลาภความสำเร็จให้แก่ตนได้ ด้วยเหตุผล เหล่านี้นำมาสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์

2. สร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากวัดปราสาทคู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การกำหนดแนวคิด ของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย สามารถการกำหนดได้จาก หลักฐานที่พบอันได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม บริบทพื้นที่ ความเชื่อ ความศรัทธา ผู้ การประกอบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับปัทมาวดี ชาญสุวรรณ (2558, น.69-76) ได้

กล่าวว่าการกำหนดแนวคิดเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ สามารถผสมผสาน ความเป็นพื้นถิ่นกับนาฏศิลป์ไทยให้เกิดความลงตัว และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์เป็นการบูรณาการศาสตร์และองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม สอดคล้องกับสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น.225-226) ที่กล่าวไว้ว่า การกำหนดรูปแบบการออกแบบนาฏศิลป์มีวิธีการที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล เป็นความเฉพาะของแต่ละบุคคลเพื่อให้สะดวกแก่การกำหนดรูปแบบสำหรับนักนาฏยประดิษฐ์ และยังสอดคล้องกับ ชื่น สอดคล้องกับธรากร จันทนะสาโร (2557, น.18) ยังกล่าวไว้อีกว่า นาฏศิลป์ร่วมสมัย เป็นการเดินรื้อที่นำแนวคิดรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มาผสมผสานกันจนเกิดความเหมาะสม มีแนวคิดมาจากนาฏศิลป์หลาย ๆ สกุล การได้รับอิทธิพลจากนาฏศิลป์ตะวันตก ตลอดจนแนวคิดของนาฏศิลป์ในยุคสมัยที่ ต่างกัน รวมถึงผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่น่ากลับมาสร้างใหม่ โดยการนำมาปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม ในแต่ละยุคสมัย ต้องมีความคิดใหม่ โดยมุ่งเน้นสื่อสารระหว่างผู้ชมและแสดง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ผ่านกระบวนการวางแผนการทำงาน อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนก็จะทำให้การทำงานในแต่ละขั้นสัมพันธ์กันอย่างลงตัวผลที่ได้จากทำงาน คือ ภาพของการแสดงนำเสนอการแสดงผ่านจอติดจอในระบบออนไลน์ ทำให้ผู้ชมได้รับชมการแสดงที่หลากหลายมิติ ผู้ชมสามารถเข้าถึงการแสดงได้มากยิ่งขึ้น

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้

บทความนี้ มีข้อค้นพบ คือ บนพื้นที่แห่งนี้มีวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประวัติศาสตร์ศิลป์มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายนำมาสู่ การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ให้มีอัตลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเป็นจุดที่เป็นการศึกษาสร้างสรรค์ที่ สะท้อนองค์ความรู้ รูปแบบแนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยในรูปแบบการแสดง ซึ่งเกิดจากการศึกษา ค้นคว้า ความหมายของพื้นที่การสื่อถึงความเชื่อ ความศรัทธา จากคติเดิมของคนในแถบอีสานที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีความแตกต่างตามบริบทของพื้นที่ ห่วงของเวลายุคสมัย และยังเป็นพื้นที่เล็ก ๆ ที่คนทั่วไปจะไม่ทราบถึงแต่มีความหมายและความสำคัญ ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นพื้นที่ที่มีความเลื่อมใสศรัทธา และเพิ่มความสำคัญให้กับคนในชุมชน จึงเกิดความเชื่อเชื่อมโยง ไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยด้วยการศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน ส่งผลให้เกิด ความเลื่อมใสในพิธีกรรมของคนในชุมชน และยังเป็นการอนุรักษ์ การเห็นคุณค่าของโบราณสถานของชุมชนนั้น อีกทั้ง ด้านความรู้ พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยถ่ายทอดและสื่อสารโดยใช้ร่างกายสื่อสารแทนสัญลักษณ์ ทั้งรูปและความหมาย เพื่อแสดงความรู้สึกภายในผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายให้เป็นรูปธรรม การกำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญในการควบคุมการทำงานให้เป็นขั้นตอนตามลำดับความมุ่งหมาย ของการวิจัยทั้งในเรื่องการตีความ การออกแบบการสร้างสรรค์องค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะต้องไปในทิศทางเดียวกัน ตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้อยู่ภายใต้หลักการและทฤษฎีนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จึงเป็นรูปแบบใหม่ ในการออกแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยที่เหมาะสมเป็นข้อสังเกตใหม่ได้ว่า พื้นที่ ขอบเขตชุมชนเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญกับกระบวนการสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรให้หน่วยงานของภาครัฐมีการสนับสนุน นโยบายการท่องเที่ยวของ ภูมิภาคชัย จังหวัดขอนแก่น และให้มีการ นำเอานาฏกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในงานและเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามนโยบายการท่องเที่ยว

1.2 วัดปรากฏ์ภูมิภาคชัย จังหวัดขอนแก่น พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย จะสามารถตอบ บริบทของพื้นที่ชุมชนนั้นได้อย่างหลากหลาย นาฏกรรมจะสามารถยึดโยงพื้นที่ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง เปரியบ

เหมือนการต่อชีวิตให้โบราณสถาน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ให้คนรุ่นหลังได้เป็นแนวทางในการศึกษา และต่อยอดการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ในมิติที่ หลากหลายต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างสรรค่านาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยเพื่อเป็นองค์ความรู้ในทางวิชาการ จะทำให้พื้นที่เหล่านั้นกลับมาชีวิตผ่านการบอกเล่าเรื่องราวผ่าน การแสดง จึงควรศึกษาวิจัยพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อนำมาต่อยอดทั้งทาง ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยผ่านการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

2.2 ควรมีการประกอบสร้างนาฏศิลป์ที่ชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาท ในส่วนของพิธีกรรมของภูประภาชัย จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการสร้างพลังอำนาจละมุน (Soft Power) และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชลาลัย วงศ์อารีย์. (2562). *สัญญาแห่งตัวละครหญิงในงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยของนราพงษ์ จรัสศรี*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรากร จันทนะสาโร. (2557). *นาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมาวดี ขาญสุวรรณ. (2558). กลวิธีในการสร้างสรรค่านาฏกรรมไทยจากวรรณกรรมพื้นถิ่นอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 34(5). 69-76.
- พรรณพชร เกษประยูร. (2562). การเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงนาฏศิลป์. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 3(1). 36-48.
- มนูศักดิ์ เรืองเดช. (2560). แนวคิดการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 7(2). 72-80.
- ยศ สันตสมบัติ. (2548). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ตราบัณฑิตยสถาน.
- เรณู อรรถเมศร์ (2535) *โลกทัศน์ชาวล้านนาไทยจากวรรณกรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ จันทระจำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*. มปท. : ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติห้องสมุดศาลยุติธรรม.
- สันติ ทิพนา. (2558). *ปรากฏการณ์ทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสารรายสัปดาห์ ปีพุทธศักราช 2555*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Lefebvre H. (1991). *The production of space*. Oxford: Wiley-Blackwell.